

PERUSOPETUKSESTA TOISELLE ASTEELLE

Tiedonsiirron käytäntöjen ja koulukuraattoripalveluiden kehittäminen

Kati Hietikko

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Marraskuu 2013
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

HIETIKKO, KATI

PERUSOPETUKSESTA TOISELLE ASTEELLE

Tiedonsiirron käytäntöjen ja koulukuraattoripalveluiden kehittäminen

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 38 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Marraskuu 2013

Kehittämishankkeen aiheena oli toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirron, siinä käytettävän tiedonsiirtovihkon, ja koulukuraattoripalvelujen kehittäminen Kankaanpäässä. Siirtovihkon käyttöä Pohjanlinnan koulusta tulevien oppilaiden kohdalla selvitettiin kyselyllä Kankaanpään Yhteislyseon ja Honkajoen lukion ryhmänohjaajilta. Lisäksi heiltä kysyttiin kokemuksia koulukuraattorityön tarpeesta toisen asteen nivelvaiheessa. Tavoitteena oli kerätä ryhmänohjaajilta tietoja Kankaanpään oppilashuollon strategian ja käsikirjan toisen asteen toimintamallin ja Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien laatiman siirtovihkon päivittämiseen. Toisena tavoitteena oli saada heiltä tietoa koulukuraattorityön tarpeen riittävyyden arvioimiseksi.

Lukioiden ryhmänohjaajien vastaukset eivät tuoneet uutta tietoa kumpaankaan kohtaan. Tuloksena oli, että ryhmänohjaajat eivät ole saaneet tiedonsiirtovihkoa käyttöönsä eivätkä he tiedä, mikä siirtovihko on. Tältä pohjalta ehdotettiin lukioiden keskusteluun otettavaksi, miten ryhmänohjaajat saavat nivelvaiheen siirtovihkon tai tiedon siirtovihkossa olevista asioista. Kehittämishankkeen tekijän oman ammatillisen tietämyksen pohjalta laadittiin ehdotus käsikirjan toimintamalliksi nivelvaiheeseen perusopetuksesta toiselle asteelle. Lisäksi laadittiin muita ehdotuksia, joita voidaan hyödyntää Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien laatiman siirtovihkon päivittämisessä ja koulukuraattorien nivelvaihteyden kehittämisessä.

Koulukuraattoripalvelujen riittävyyden turvaamiseksi laadittiin nykytilanteen ja valmisteilla olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain pohjalta seuraavat ehdotukset koulukuraattoripalvelujen kehittämiseksi. 1) Koulukuraattorityöstä tiedottaminen lukioiden opettajille ja opiskelijoille antaa perustietoa koulukuraattorityöstä ja jos sitä ei ole vielä tehty, tulee se tehdä. 2) Koulukuraattoripalvelujen kohdalla tulee selvittää koulujen näkemykset koko kouluyhteisöön kohdistuvan ennaltaehkäisevän koulukuraattorityön riittävyydestä. 3) Yksilökohtaisen koulukuraattorityön riittävyyttä ajatellen Kankaanpäässä tulee jatkaa vuonna 2011 aloitettua koulukuraattorien työmäärän tarkastelua ja koulukuraattoripalvelujen riittävyyden arviointia.

Kehittämishanke muodostaa ajankohtaisen katsauksen oppilashuoltoon ja siitä saadaan tietoa, jota voidaan hyödyntää laajemminkin perusopetuksen ja toiseen asteen koulutuksen tiedonsiirtokäytäntöjen ja koulukuraattoripalvelujen kehittämisessä.

Asiasanat: toinen aste, nivelvaihe, tiedonsiirto, oppilashuolto, koulukuraattori.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TOISEN ASTEEN NIVELVAIHE.....	6
	2.1 Paikalliset ohjauksen järjestämisen käytännöt	9
	2.2 Tiedonsiirron käytännöt Pohjanlinnan koulussa	10
3	VALMISTEILLA OLEVA OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI.....	12
	3.1 Koulukuraattoripalvelujen järjestäminen Kankaanpäässä	14
	3.2 Kehittyvä koulukuraattoripalvelu	15
4	KYSELY LUKIOIDEN RYHMÄNOHJAAJILLE.....	18
	4.1 Kysymys siirtovihkon hyödyttömyydestä tai hyödyllisyydestä	18
	4.2 Kyselyn tulokset ja ehdotukseni sen pohjalta.....	19
	4.2.1Ehdotukseni toimintamalliin.....	20
	4.2.2Ehdotukseni siirtovihkon kehittämiseksi	21
	4.3 Koulukuraattorityötä koskevat kysymykset.....	22
	4.4 Ehdotukseni koulukuraattoripalvelujen kehittämiseksi	23
5	POHDINTA.....	26
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	31
	Liite 1. Pohjanlinnan koulun tiedonsiirtovihko	31
	Liite 2. Sähköpostiviesti ryhmänohjaajille	35
	Liite 3. Kysely ryhmänohjaajille.....	36
	Liite 4. Ehdotukseni perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen ...	37

1 JOHDANTO

Olen toiminut Kankaanpäässä koulukuraattorina vuoden 2005 syksystä alkaen. Tänä aikana olen päässyt osallistumaan oppilashuollon ja koulukuraattorityön suunnitteluun, kehittämiseen ja toteutukseen. Valitsin opettajaopintojeni innoittamana kehittämishankkeeni aiheeksi toisen asteen nivelvaiheen tiedonsiirron ja koulukuraattoripalvelujen kehittämisen niiden kiinnostavuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi.

Kankaanpään kaupunki on ollut mukana Opetushallituksen valtakunnallisessa oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämishankkeessa vuosina 2009–2010. Kehittämishankkeen aikana Kankaanpäässä on tehty oppilashuollon strategia ja käsikirja, jonka tavoitteena on ohjata kaikkien perusopetuksen koulujen oppilashuollollisen työn toteuttamista nyt ja tulevaisuudessa. Tämän työn toimintatapojen yhtenäistämiseksi ja vakiinnuttamiseksi luotiin oppilashuollon toimintamallit nivelvaiheisiin (esiopetuksesta alkuopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta toiselle asteelle), koulunkäyntiin ja käyttäytymiseen sekä poissaoloihin. Jokaisen nivelvaiheen toimintamalli on kirjattu taulukoksi ja siitä näkyy toiminta vastuutahoittain. Vastuullisia toimijoita ovat oppilas ja hänen huoltajansa, oppilaanohjaaja, koulukuraattori, toisen asteen oppilaanohjaaja ja sosiaalis kasvattaja sekä kouluterveydenhoitaja. Toimintamallista selviää, mitä kukin tekee, milloin tekee ja miten toimenpiteitä seurataan. (Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008.)

Tällä hetkellä oppilashuollon strategian ja käsikirjan päivittäminen kokonaisuudessaan on Kankaanpäässä käynnissä. Tiedonsiirto liittyy keskeisesti kaikkiin Kankaanpään oppilashuollon strategian ja käsikirjan perusopetuksen nivelvaiheisiin liittyviin toimintamalleihin. Tässä kehittämishankkeessa tarkastelen nivelvaihetta yläkoulusta toiselle asteelle. Olen keskittynyt tiedonsiirtoon lukio-opintoihin jatkavien oppilaiden kohdalla. Tiedonsiirrolla tässä tarkoitan oppilasta koskevien opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen keräämistä ja luovuttamista yläkoulusta toiselle asteelle. Tiedonsiirron välineenä käytetään siirtovihkoa.

Selvitin siirtovihkon käyttöä Pohjanlinnan koulusta tulevien oppilaiden kohdalla Kankaanpään Yhteislyseon ja Honkajoen lukion ryhmänohjaajilta. Selvityksen, nivelvaiheen taustateorian ja oppilashuoltoon liittyvän ammatillisen osaamiseni pohjalta laadin ehdotuksen toimintamalliksi nivelvaiheeseen perusopetuksesta toiselle asteelle. Tämän lisäksi laadin ehdotuksia, joita voidaan hyödyntää Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien laatiman siirtovihkon päivittämisessä ja koulukuraattorien nivelvaihteyden kehittämisessä.

Hallitus on antanut kesäkuussa 2013 eduskunnalle esityksen (HE67/2013vp) uudeksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi. Lain käsittely valiokunnissa on alkanut syyskuussa. (Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2013, 1–2.) Jos lakimuutos toteutuu ehdotetulla tavalla, se tulee tuomaan oppilashuollon käytänteisiin ja koulukuraattorityön järjestämiseen muutoksia. Näiden muutosten ennakoimiseksi olen selvittänyt lukioiden ryhmänohjaajien kokemuksia koulukuraattorityön tarpeesta toisen asteen nivelvaiheessa. Tämän selvityksen, koulukuraattoripalvelujen nykytilanteen ja oman asiantuntijuuteni pohjalta olen laatinut jatkoehdotuksia, joita voidaan hyödyntää koulukuraattoripalvelujen kehittämisessä.

Tässä työssä käytän termiä oppilashuolto kuvatessani nykyisiä toimintatapoja. Kuvatessani valmisteilla olevaan lakiesitykseen liittyviä asioita käytän termiä opiskeluhuolto tai oppilas- ja opiskeluhuollon lakimuutos. Työni teoriaosuus sisältää katsaukset toisen asteen nivelvaiheeseen ja oppilas- ja opiskeluhuollon lakimuutokseen edeten paikallisiin käytäntöihin. Tekemäni selvitystyön osuus muodostaa oman kokonaisuutensa ja siihen sisältyy myös kehittämis ehdotukseni. Viimeisessä luvussa kokoan teoriaosuuden ja selvitystyön tulokset ja pohdin niitä oman oppimiseni kannalta. Kehittämishanke muodostaa ajankohtaisen katsauksen oppilashuoltoon ja siitä saadaan tietoa, jota voidaan hyödyntää laajemminkin perusopetuksen ja toiseen asteen koulutuksen tiedonsiirtokäytäntöjen ja koulukuraattoripalvelujen kehittämisessä.

2 TOISEN ASTEEN NIVELVAIHE

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihetta tarkastellaan usein vain kahden koulutusasteen välisenä taitekohtana. Tämä nivelvaihe korostuu kuitenkin vaiheena, jossa nuoret tekevät itselleen tärkeitä valintoja koulutusväylistä ja ammattiuraa koskevista ratkaisuista. Nivelvaihe on ymmärrettävä alkavana siirtymävaiheena, jossa nuori etenee askeleittain omia pyrkimyksiään selkiyttäen päätyen vähitellen oletettuun varmuuteen elämänsä suunnasta. Tässä henkilökohtaisessa kehitysprosessissa koulun ja oppilaitoksen tehtäväksi muodostuu nuoren tukeminen ja ohjaus. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 10–11.)

Nivelvaiheen onnistumiseen opiskelijan kohdalla vaikuttavat myös elämäntilanteen haasteet, sosiaalinen tilanne ja perheen antama tuki tai se ettei tukea ole. Joskus nuori joutuu arvioimaan uudelleen aikaisempia ratkaisujaan ja keskeyttämään opinnot tai vaihtamaan koulutusväylää tai -alaa. Nuorelle tästä seuraa yksilöllisiä vaikutuksia ja yhteiskunnallisesti nämä ratkaisut näkyvät esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten nousuna. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 10–11.) Yhteiskuntaan sosiaalistuminen on haasteellista ilman koulutusta ja työtä, jolloin uhkana myös on, että nuori syrjäytyy (Nurmi 2009, 13).

Nivelvaihe perusopetuksesta toiselle asteelle näyttäytyy kriittisenä vaiheena opiskelun jatkumisen osalta niiden nuorten kohdalla, jotka erilaisista syistä ovat syrjäytymisvaarassa (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 11). Nurmen (2009) mukaan syrjäytymisprosessissa esiintyy erilaisia osittain systeemien aiheuttamia hyvinvoinnin vajeita, joita kuvatessa puhutaan hyvinvointia edistävästä ja syrjäytymistä ilmentävistä tekijöistä (Nurmi 2009, 13). Niitä voidaan kuvata seuraavasti (kuvio 1):

HYVINVOINTIA JA INTEGRAATIOTA EDISTÄVÄT TEKIJÄT		SYRJÄYTYMISTÄ EDISTÄVÄT TAI ILMENTÄVÄT TEKIJÄT	
Väestölliset tekijät ja kotitalouden rakenne <ul style="list-style-type: none"> - ikä, sukupuoli, siviilisääty - huoltajuus ja huollettavat - kansalaisuus, uskonto, jne.			
TERVEYS			
<ul style="list-style-type: none"> - työ ja toimintakykyisyys - hoito ja kuntoutus		<ul style="list-style-type: none"> - sairaus, vamma, työkyvyttömyys - hoidosta syrjäytyminen	
ELÄMÄNKAARI JA ELÄMÄNKULKU			
<ul style="list-style-type: none"> - myönteiset elämäntapahtumat elämän eri vaiheissa		<ul style="list-style-type: none"> - kielteiset elämäntapahtumat elämän eri vaiheissa	
KOULUTUS JA YHTEISKUNNALLINEN ASEMA			
<ul style="list-style-type: none"> - hyvä perus- ja ammattikoulutus - hyvä ammatti ja arvoasema		<ul style="list-style-type: none"> - heikko koulutustaso - ei ammattia tai heikko ammatti- ja arvoasema	
SOSIAALISET SUHTEET			
<ul style="list-style-type: none"> - koti ja perhe - ystävyys- ja naapuriverkosto - sosiaalinen tukiverkosto		<ul style="list-style-type: none"> - kodittomuus, irrallisuus - yksinäisyys - laitoshoitoon joutuminen	
ASUMINEN JA ALUEELLISUUS			
<ul style="list-style-type: none"> - keskusalueet - laadukas asuminen		<ul style="list-style-type: none"> - syrjäinen asuminen, keuhko asunto - asunnon pienuus ja heikko taso - asunnottomuus	
TALOUS JA TYÖELÄMÄ SEKÄ SOSIAALITURVA			
<ul style="list-style-type: none"> - työpaikka - riittävät tulot - riittävä sosiaaliturva		<ul style="list-style-type: none"> - työttömyys tai vajaatyöllisyys - vajeet tuloissa, ylivelkaisuus - heikko sosiaaliturva	
POLITIikka (VALTAEELÄMÄ)			
<ul style="list-style-type: none"> - osallistuminen - edunvalvonta (järjestöt)		<ul style="list-style-type: none"> - osallistumattomuus - ei edunvalvontaa, ei järjestöjä	
KULTTUURI JA HARRASTUKSET (VAPAA-AIKA)			
<ul style="list-style-type: none"> - arvojen ja normien sisäistäminen - sopeutuneisuus - myönteiset kehittävät harrastukset		<ul style="list-style-type: none"> - arvojen ja normien sisäistämättömyys - sopeutumattomuus, rikokset - harrastusten puute, vieraantuneisuus - joutuminen vankilaan	

Kuvio 1. Hyvinvointia edistävät ja syrjäytymistä ilmentävät tekijät (Laurinkari & Niemelä 1999, 4.)

Raunion (1999) mukaan nuorten syrjäytymistä voidaan ehkäistä ja asemaa parantaa erilaisten sosiaalipoliittisten toimenpiteiden avulla, kuten työllisyys-, asunto- ja koulutuspoliittisilla toimenpiteillä, tulonsiirroilla ja yksilöllisesti mitoitulla psykososiaalisella ja aineellisella tuella (Laurinkari 2004, 13). Koulutustakuu sisältyy nuoriso- eli yhteiskuntatakuuseen, joka on yksi hallituksen asettamista koulutuspoliittisista linjauksista. Nuorisotakuulla taataan, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Koulutustakuu takaa, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkomahdollisuus lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. (OPM 2013.)

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistioon (2005) on koottu useita hyviä toimenpiteitä nivelvaiheen toimivuuden tehostamiseksi. Edelleen ajankohtaisia toimenpiteitä ovat muun muassa:

- välitön puuttuminen perusopetuksen oppilaiden poissaoloihin
- perusopetuksen työ- ja käytäntöpainotteisuuden lisääminen opetus- ja työskentelymuodoissa
- henkilökohtaisen oppilaanohjauksen oikeuden säätäminen perusopetuksen oppilaille
- perusopetuksen oppilaanohjauksen sisältöjen ja menetelmien uudistaminen
- tehostettua tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten kohdalla ohjauksen lisääminen henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelman avulla perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen sijoittumiseksi
- lukiokoulutuksen opinto-ohjauksen tehostaminen ja opiskelun muun tuen lisääminen (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 76 - 80.)

Työryhmän mukaan osa kehittämistoimenpiteistä kuuluu Opetusministeriölle ja / tai Opetushallitukselle, osa koulutuksen järjestäjille, kouluille, oppilaitoksille ja eri sektoreita edustaville toimijoille. Esitettyjen toimenpiteiden avulla on työryhmän mukaan mahdollista päästä koulutustakuun tavoitteenasettelun mukaisiin valtakunnan tason määrällisiin tavoitteisiin. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 76.)

Opettajien ja ohjaajien työkalupakissa Hyvällä mallilla (2011) todetaan koulutustakuun toteutumisen kannalta tärkeiksi tekijöiksi perusopetuksen aikaisen ohjauksen tavoitavuus kaikkien oppilaiden kohdalla, ohjauksen tehokkuus ja tulevaisuuteen suuntautuminen sekä tiedonsiirron toimivuus kaikkien oppilaiden kohdalla (Mäkelä & Salonen 2011, 9).

2.1 Paikalliset ohjauksen järjestämisen käytännöt

Pohjanlinnan koulu on peruskoulun vuosiluokkien 7.–9. opetusta antava oppilaitos. Lukuvuonna 2013–2014 koulussa on 411 oppilasta (Laurila 2013). Perusopetuslain 30§ 1 momentin mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus saada ohjausta opetuksen lisäksi. Kankaanpään kaupungin perusopetuksen uudistetussa opetussuunnitelmaosiossa (2011, 36–37) ohjauksen järjestäminen kuvataan seuraavasti:

Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Kankaanpään Yhteislyseo ja Honkajoen lukio ovat aloittaneet lukioyhteistyön syyslukukaudella 2010. Kankaanpään Yhteislyseossa on 193 lukio-opiskelijaa ja 67 yhdistelmäopiskelijaa (Laurila 2013). Honkajoen lukiossa on 71 lukio-opiskelijaa (Laine 2013). Yhteishaussa 2013 Kankaanpään Yhteislyseoon Pohjanlinnan koulusta haki 45 opiskelijaa ja Honkajoen lukioon kaksi. Kankaanpään alueella tarjottavaan ammatilliseen koulutukseen hakeutuneita oli 71. Muihin Kankaanpään ulkopuolella sijaitseviin oppilaitoksiin hakeutuneita oli 13. (Mäkelä 2013a.)

Lukioissa ohjaustoiminta muodostaa kokonaisuuden, jossa opiskelijaa tuetaan lukio-opintojen eri vaiheissa. Tarkoituksena on kehittää opiskelijan valmiuksia koulutusta ja elämänuraa koskevien valintojen ja ratkaisujen tekemiseksi. Ohjaustoiminta sisältyy kaikkien opettajien ja ohjaushenkilöstön työhön. (Kankaanpään Yhteislyseon ja Honkajoen lukion opetussuunnitelma 2012, 17.) Ohjaus nähdään opiskelun tukena:

Ohjaustoimintaan katsotaan kuuluvan opiskelijan kannalta katsottuna kasvun ja kehityksen ohjaaminen, opintojen ohjaaminen sekä urasuunnitelman ja ammatinvalinnan ohjaaminen. Lisäksi ohjaukseen kuuluu yhteistyö kotien kanssa, opiskelijoiden ohjaaminen koulutuksen nivelvaiheissa, työelämään tutustumisen järjestelyt ja yhteistyö työelämän kanssa, yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa ja yhteistyö eri hallinnonalojen edustajien kanssa. (Kankaanpään yhteislyseon ja Honkajoen lukion opetussuunnitelma 2012, 18.)

Opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä ja ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta on päävastuussa opinto-ohjaaja. Lukioden ohjauksen työnjaoista ja vastuista on laadittu opetussuunnitelman liitteenä oleva ohjaussuunnitelma. Siitä käy ilmi, että opettajat vastaavat opiskelijan ohjauksesta opettamansa aineen osalta. Ryhmänohjaajien vastuulla on opiskelijoiden laadittaman henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinnan ohjaus ja opintojen etene-
misen seuranta. Jos opintoihin liittyy ongelmatilanteita, opiskelija ohjataan opinto-ohjaajan vastaanotolle. (Kankaanpään yhteislyseon ja Honkajoen lukion opetussuunnitelma 2012, 17.)

2.2 Tiedonsiirron käytännöt Pohjanlinnan koulussa

Pohjanlinnan koulussa päävastuu tiedonsiirrosta toiselle asteelle on oppilaanohjaajilla (Kankaanpään kaupungin perusopetuksen uudistettu opetussuunnitelmaosio 2011, 58). Oppilaanohjaajien luomassa tiedonsiirtovihkossa (liite 1) tiedonsiirron merkitys oppilaalle ja huoltajalle perustellaan näin:

Tiedonsiirron tarkoituksena on tukea uutta opiskelijaa toisen asteen koulutuksen opinnoissa. Tiedot eivät vaikuta opiskelupaikan saantiin eivätkä arviointiin. Tässä tiedonsiirtolomakkeessa annettuja tietoja käytetään ainoastaan suunniteltaessa opiskelijan opintoja, ohjausta ja mahdollisia tukitoimia. Lomake on tarkoitettu ainoastaan sen oppilaitoksen opiskelija-

huoltohenkilöstön ja ryhmänohjaajien käyttöön, johon opiskelija on ilmoittautunut. (Mäkelä 2013b)

Tiedonsiirtovihkon mukana on kirje oppilaille ja huoltajille, jossa selvitetään tiedonsiirron tarkoitusta oppilaanohjauksen näkökulmasta. Siirtovihkon kerrotaan kulkevan opiskelijan mukana koko toisen asteen opintojen ajan. Oppilaanohjaajat pitävät tärkeänä, että kaikkien 9.luokan oppilaiden jatko-opintojen aloittaminen sujuisi mutkattomasti. Oppilaanohjaajat haluavat omalta osaltaan edesauttaa sitä, että jokainen opiskelija saa myös jatkossa kaiken tarvitsemansa tuen opinnoissaan ja elämässään. (Mäkelä 2013b.)

Jokainen oppilas täyttää tiedonsiirtovihkon oppilaanohjauksen tunnilla kevätlukaudella. Vihko täytetään yhdessä oppilaanohjaajan/erityisopettajan kanssa siinä tapauksessa, jos oppilaalle on laadittu henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), oppimissuunnitelma tai jos oppilas on muutoin saanut erityistä tai tehostettua tukea ja motivointia opiskelussaan. (Mäkelä 2013b.)

Huoltajia pyydetään kotona lukemaan oppilaan vihkoon kirjaamat tiedot ja lisäämään ne asiat, joita heillä on mielessään. Nykyisen lainsäädännön mukaan tietojen luovuttaminen edellyttää lähtökohtaisesti nuoren nimenomaista suostumusta ja huoltajien suostumusta. Allekirjoituskohdassa pyydetään yksilöidysti lupaa siihen, että oppilaanohjaaja saa toimittaa lomakkeen oppilaitokseen, josta opiskelija ottaa paikan vastaan. Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien kokemuksen mukaan pääsääntöisesti kaikki oppilaat täyttävät vihkon.

Jos opiskelija ei saavu opiskelupaikkaansa tai keskeyttää opinnot, oppilaan tiedot ilmoitetaan Nuorisolain 2010 (luku 3, 7 §) mukaisesti Kankaanpään etsivän nuorisotyön käyttöön (Mäkelä 2013b). Oppilaanohjaajat keräävät tiedonsiirtovihkot oppilailta toukokuussa ja luovuttavat ne toisen asteen oppilaitoksen tiedonsiirtopalaverissa lukuvuoden alkaessa oppilaitoksiin, jossa opiskelija opiskelunsa aloittaa. (Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008.)

3 VALMISTEILLA OLEVA OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Sosiaali- ja terveysministeriö ovat valmistelleet oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevaa lakiuudistusta, joka koskee esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Opiskeluhoito sisältää koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoitoon ja sen tarjoamat palvelut, kuten koulukuraattori- ja psykologipalvelut ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollonpalvelut. (Pelkonen 2013.)

Lain tarkoituksena on vahvistaa opiskeluhoitoon toteuttamista ja johtamista. Opiskeluhoito muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden, johon on koottu tällä hetkellä hajallaan olevat säännökset yhteen, ja jota toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Lisäksi sen tarkoituksena on vahvistaa opiskeluhoitoa ja sen asemaa, tukea oppilaiden oppimista, hyvinvoinnin edistämistä ja opettajien työtä. Uudella lailla pyritään tehostamaan ongelmien varhaista tunnistamista ja selkiyttämään tuen järjestämisen vastuita. Pyrkimyksenä on myös lastensuojelutarpeen vähentäminen ja nuorisotakuun toteutumisen tukeminen. (Pelkonen 2013.)

Lakiesitys on annettu eduskunnalle kesäkuussa 2013. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto lakiesityksestä on valmistunut 18.10.2013 ja seuraavaksi lausuntoa odotetaan Sivistysvaliokunnalta. Myös Kuntaliitto on selvittänyt lakimuutoksen vaikutuksia. Lain on tarkoitus tulla voimaan elokuussa 2014.

Yksi lain selkeimmistä muutoksista on koulukuraattori ja koulupsykologipalvelujen tuominen esi- ja perusopetuksen lisäksi toiselle asteelle. Näin turvataan opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Koulukuraattorin kelpoisuudeksi on asetettu vähintään sosiaalihoitoon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 6§ kelpoisuus. Tämän lisäksi jokaisessa oppilaitoksessa on oltava käytettävissä vastaavan kuraattorin palveluja. Vastaavan kuraattorin kelpoisuus on edellä mainitun lain 3§ mukainen eli häneltä edellytetään sosiaalityöntekijän kelpoisuutta. Uudessa laissa määritellään, että opiskelijalla on oikeus päästä keskustelemaan koulukuraattorin tai -psykologin kanssa seitsemäntenä työpäivänä pyynnöstä ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä. (Pelkonen 2013.)

Opiskeluhuollon painopistettä siirretään ehkäisevään ja yhteisölliseen työhön, jolloin pääpaino on oppilaitosten toimintakulttuurin, -mallien ja -menetelmien kehittämisessä. Samalla yksilökohtaisen opiskeluhuollon muotoa täsmennetään koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluiden ja monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon osalta. Monialaiseen yksilökohtaiseen opiskelijahuoltoon kuuluu asiantuntijaryhmän kokoaminen tapauskohtaisesti yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän tueksi. Asiantuntijaryhmälle tulee nimetä vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on laatia ja huolehtia asiantuntijaryhmän oppilasta koskevista opiskeluhohtokertomuksen kirjauksista. (Pelkonen 2013.)

Uusi laki selventää nykyistä oppilas- ja opiskelijahuoltoa määrittelemällä edellä mainitun yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän lisäksi kaksi muuta opiskeluhohtoryhmää. Opiskeluhoollon ohjausryhmä on koulutuksen järjestäjäkohtainen, monialainen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on opiskeluhoollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaaminen ja arviointi. Oppilaitoskohtaisen monialaisen opiskeluhohtoryhmän tehtävänä on oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaaminen ja arviointi. Erityisesti sen vastuulla tulee olemaan yhteisöllinen opiskeluhoolto. (Pelkonen 2013.)

Esityksessä ehdotetaan, että koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhoolto yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhohtopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. (Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2013, 53). Näin opiskeluhoollon järjestämisvastuu jakautuisi koulutuksen järjestäjälle ja oppilaitoksen sijaintikunnalle. Koulutuksen järjestäjä vastaisi opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhohtosuunnitelman toteutuksesta ja opiskeluhoollon toimivasta ja yhtenäisestä kokonaisuudesta. Oppilaitoksen sijaintikunta vastaisi koulukuraattori ja – psykologipalveluiden järjestämisestä. (Pelkonen 2013.) Tällä hetkellä niiden järjestäminen määritellään lastensuojelulaissa.

Lastensuojelulain 9§:n mukaan kunnan tulee järjestää esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin. Riittävällä tuella ja ohjauksella tarkoitetaan muun muassa koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluita. Lukiolain 29a§:n mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään ole-

vista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja hänet ohjataan tarvittaessa hakeutumaan niihin. (Oppilas- opiskelijahuollonopas 2012.)

Kaikki opiskeluhuoltoa koskevat asiat on kirjattava lastensuojelulain 12§:n edellyttämään Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseksi (Pelkonen 2013). Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on väline, jonka avulla kunnissa ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä. Suunnitelma laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi ja se voi sisältyä myös laajempaan paikalliseen lapsi- ja nuorisopoliittiseen ohjelmaan tai suunnitelmaan. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013.)

Lakiehdotuksen mukaan jokaisen oppilaitoksen tulee laatia myös oma opiskeluhuollon suunnitelmansa edistääkseen opiskeluhuollon tarpeenmukaista kohdentamista sekä tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Suunnitelma vastaisi sisällöllisesti nykyisen opetussuunnitelman osana laadittavia oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevia suunnitelmia. (Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2013, 56–57.)

3.1 Koulukuraattoripalvelujen järjestäminen Kankaanpäässä

Kankaanpäässä on ollut koulukuraattoripalvelua vuodesta 1990 lähtien. Vuoden 1990 marraskuusta vuoden 2005 heinäkuuhun kuraattorityöhön yhdistyi lastensuojelutyö, koska virka oli Perusturvakeskuksen sosiaalitoimen alainen ja pätevyysvaatimuksena oli sosiaalityöntekijän tutkinto. Itse aloitin koulukuraattorina vuoden 2005 elokuussa ja viransijoituspaikkani oli Perusturvakeskus. Viran pätevyysvaatimus muutettiin tuolloin korkeakoulututkinnoksi ja toiminta-alue rajattiin kouluille.

Kankaanpään Sivistyskeskus perusti oman koulukuraattorinviran syksyllä 2006. Kelpoisuusehtona oli myös korkeakoulututkinto. Virkaan saatiin rahoitus, koska koulukuraattoripalvelusta myytiin kaksi päivää Lavian koulutoimelle. Kankaanpäässä oli kaksi koulukuraattoria lukuvuosina 2006–2008 eri hallintokuntien alaisuudessa. Perusturvakeskuksen kuraattorin virka siirrettiin Sivistyskeskuk-

sen alaisuuteen syksystä 2008, koska saman hallintokunnan alaisuudessa toimivan koulukuraattoripalvelun nähtiin olevan sen järjestämisen kannalta johdonmukaisempaa. Lukuvuoden 2009–2010 alusta Kankaanpäähän perustettiin kolmas koulukuraattorinvirka, lisäämällä koulukuraattoripalvelun myyntiä neljälle naapurikunnalle.

Nykyisin Kankaanpään kaupungin sivistystoimessa on kolme koulukuraattoria. Kahdella koulukuraattorilla on sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi amk) ja yksi on sosionomi ylempi-amk. Koulukuraattorit toimivat kaikissa Honkajoen, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Lavian ja Siikaisten perusopetuksen 1.–9.luokkien kouluissa ja Honkajoen ja Lavian lukioissa. Kankaanpään Yhteislyseo kuuluu yhdelle koulukuraattoreista. Yhteislyseo ei ole käyttänyt kuraattoripalveluita, lukuun ottamatta yksittäisiä itse kuraattorille ha- keutuneita opiskelijoita, ennen syyslukukautta 2013. Kankaanpään koulukuraattoripalveluja myydään tarvittaessa myös Kankaanpään Opistolle, joka tarjoaa ammatillisia perustutkintoja ja ammattitutkintoja ja niiden lisäksi muun muassa vapaan sivistystyön ja avoimen yliopiston opintoja.

Kankaanpään koulukuraattorien keskeiset tehtäväkokonaisuudet muodostuvat moniammatillisesta oppilashuoltotyöstä, yksilö- ja perhekohtaisesta psykososiaalisesta työstä, ryhmä- ja luokkatason työstä sekä tiimityöstä ja ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvistä tehtävistä. (Koulukuraattorin tehtäväkuvaus 2008.) Pelkästään koulukuraattorityöllä ei yksin tueta tai auteta oppilasta ja hänen perhettään, vaan koulun oppilashuoltotyö on osa koulun arkea ja siten se kuuluu kaikille koulussa työskenteleville. Oppilashuoltotyön tulee kokonaisuudessaan toimia, jotta koulukuraattorityöllä voidaan päästä toivottuihin tuloksiin ja vaikutuksiin oppilaan elämässä. (Gråsten-Salonen ja Mehtiön 2012.)

3.2 Kehittyvä koulukuraattoripalvelu

Kankaanpään koulukuraattoripalveluita on kehitetty vuodesta 2005 lähtien. Kehittämistyötä on tehty työntekijöiden oman työn kehittämisinnostuksen pohjalta, erilaisten oppilashuoltoon liittyvien hankkeiden ja työntekijöiden omaehtoisten opiskelujen kautta. Kehittäminen on kohdistunut muun muassa koulukuraattori-

työn prosessin kuvaamiseen opettajille, muulle oppilashuollon henkilöstölle, yhteistyökumppaneille ja huoltajille, tavoitteelliseen oppilaskohtaiseen työhön, asiakaskertomusten kirjaamiseen ja tiimityöhön. Työn kehittäminen on jatkuva prosessi, joka vaatii työntekijöiltä itsensä kehittämistä, lasten ja nuorten elämäntilanteissa tapahtuvien muutosten ymmärtämistä, ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamista ja keskeneräisyyden sietämistä.

Koulukuraattorien työmäärän jakamiseen liittyvä keskustelu on aloitettu vuonna 2011. Silloin tehdyn selvityksen mukaan kolmelle koulukuraattorille jakautuva oppilasmäärä, ilman esiopetuksen oppilaita, Kankaanpään Yhteislyseon ja Kankaanpään Opiston opiskelijoita, on 2319 oppilasta. Koulukuraattorien työaika ei riitä esiopetuksen oppilaille. Esiopetuksen oppilaita vuonna 2011 oli 200. Tällä hetkellä koulujen määrä kuraattoreilla vaihtelee 6 ja 11 välillä. Oppilasmäärä vaihtelee kuraattoreittain reilusta 700 noin 900 oppilaaseen.

Sosiaalialan ammattijärjestö Talentian Koulukuraattorit ry:n suositus koulun sosiaalityön henkilöstömitoitukseksi vuodelta 2008 on 500 oppilasta/koulukuraattori. Lisäksi suositetaan, että yhdellä kuraattorilla on enintään kolme koulua. Tällä halutaan turvata perusopetus- ja lastensuojelulakien sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja velvoitteiden toteutuminen. Suosituksessa kohtuullisena vuosittaisena asiakasmääränä pidetään 70 asiakasta/koulukuraattori. (Kujala, Saukkoriipu, Vesterinen ja Sinko 2011.) Kankaanpään koulukuraattorien työmäärä koulujen ja oppilaiden osalta ylittää Talentian suosituksen. Kaupungin nykyisessä taloudellisesta tilanteesta ratkaisua koulukuraattorien työmäärän pienentämiseksi ei ole löydetty tavalla, joka varmistaisi koulukuraattoripalvelujen saatavuuden nykyisen lain mukaisesti.

Koulukuraattoripalvelu toteutuu tällä hetkellä perusopetuksen oppilaiden ja lukio-opiskelijoiden kohdalla. Koulukuraattoripalvelujen osalta pitää korjata nykyinen tilanne esiopetuksen oppilaiden kohdalla ja järjestää heille mahdollisuus oppilashuollon palveluihin, kuten lastensuojelulain 9§:ssä ja perusopetuslain 31a§:ssä jo tällä hetkellä sanotaan oppilashuoltoon kuuluvien palveluiden järjestämisestä. Valmisteilla olevan lain nykytilan arvioinnissa todetaan, että oppilashuoltoa ei mielletä osaksi esiopetusta ja tuen resursointi koetaan puut-

teelliseksi (Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2013, 23). Kankaanpään Yhteislyseon alettua käyttää koulukuraattoripalvelua syksyllä 2013 koulukuraattorien työmäärän jakautumisen resurssit ovat tiukentuneet entisestään.

Valmisteilla olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain toteutuminen ehdotetulla tavalla tulee tuomaan lisää haasteita koulukuraattoripalvelujen järjestämiseksi. Kuntaliiton selvityksen mukaan pelkästään kuraattori- ja psykologipalvelujen laajentaminen toiselle asteelle toisi kunnille vähintään noin 34 miljoonan euron kustannukset. Tässä summassa ei ole vielä mukana vastaavan kuraattorin palvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. (Puustinen-Korhonen, Lahtinen ja Paahtama 2013, 13.)

Koulukuraattorien tiimi on jo ennakoinut valmisteilla olevaa lakimuutosta kehittämällä omaan työhönsä opettajille suunnatun ohjauslomakkeen. Laissa määritellään, että kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien on edistettävä opiskelijoiden hyvinvointia ja pyrittävä tehostamaan ongelmien varhaista tunnistamista ja selkiyttämään tuen järjestämisen vastuuta (Pelkonen 2013). Lomakkeen tarkoituksena on jäntevöittää koulukuraattorille ohjaamista. Lomakkeessa pyydetään oppilaasta huolta kokevaa opettajaa kertomaan huolestaan ja varmistetaan, että opettaja on myös kertonut huolestaan oppilaalle ja tämän huoltajalle. Lisäksi opettajaa pyydetään kertomaan, minkälaisia tukitoimia oppilas on huolta aiheuttavaan tilanteeseen koulussa saanut tai mitä hänelle on tarjottu ja mikä on opettajan tavoite koulukuraattorin ja oppilaan tapaamisille. Lomake on otettu käyttöön syyslukukauden 2013 alussa.

4 KYSELY LUKIOIDEN RYHMÄNOHJAAJILLE

Kaikki Kankaanpään Yhteislyseon ja Honkajoen lukion ryhmänohjaajina lukuvuotena 2013–2014 toimivat 11 opettajaa saivat minulta syyskuun alussa sähköpostiviestin (liite 2), jossa pyysin heitä vastaamaan kyselyyni (liite 3). Kyselynteon hyväksyivät Kankaanpään Yhteislyseon rehtori Jukka-Tapio Laine ja Pohjanlinnan koulun rehtori Päivi Javanainen. Javanaisen vastuualueeseen kuuluu oppilashuollon koordinointi Kankaanpään perusopetuksen kouluilla ja hän toimii myös Kankaanpään kaupungin koulukuraattorien esimiehenä.

Kyselyyn sain viisi vastausta. Vastauksista en voinut erotella, onko ryhmänohjaaja töissä Kankaanpään Yhteislyseossa vai Honkajoen lukiossa, koska en kysynyt sitä taustatietona. Halusin tällä turvata vastaajien tunnistamattomuuden. Kyselyssä oli selkeästi kolme kysymysryhmää, joista vastauksia sain kahteen: kokemukseen siirtovihkon hyödyttömyydestä tai hyödyllisyydestä ja koulukuraattorityön tarpeen arvioimiseen. Kyselyn kolmanteen kohtaan, jossa sai halutessaan kirjoittaa muita ajatuksia perusopetuksen ja lukiokoulutuksen nivelvaiheesta, ei tullut yhtään vastausta. Vastausten koonti, tekemäni johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset ovat seuraavissa kappaleissa.

4.1 Kysymys siirtovihkon hyödyttömyydestä tai hyödyllisyydestä

Ensimmäiseen kysymykseen, jossa pyysin arvioimaan kouluarvosanalla neljästä kymmeneen, miten hyödyttömänä tai hyödyllisenä ryhmänohjaaja kokee siirtovihkossa olevat tiedot, tuli kokonaisuudessaan kaksi vastausta. Ensimmäinen vastaaja koki siirtovihkon hyödyttömäksi (arvosana 4). Perustelukohtaan vastaaja oli kirjoittanut, ettei ole saanut siirtovihkoa käyttöönsä. Hän arvioi kuitenkin, että siirtovihko kuulostaa erittäin hyvältä välineeltä. Toinen vastaaja oli antanut arvosanan 8. Hän perusteli vastauksen sillä, että hänellä ei ole siirtovihkosta omia kokemuksia, mutta arveli, ettei siitä haittakaan voi olla.

Muut vastaajat (3) eivät olleet antaneet numeerista arviotaan siirtovihkon hyödyttömyydestä tai hyödyllisyydestä, mutta olivat vastanneet perustelukohtaan seuraavasti:

Mikä siirtovihko? Mitkä tiedot?

Mikä on siirtovihko? En muista koskaan sellaista nähneeni.

En ole nähnyt siirtovihkoa, joten vaikea arvioida.

4.2 Kyselyn tulokset ja ehdotukseni sen pohjalta

Ryhmänohjaajille tekemäni kyselyn tavoitteena oli selvittää lukioden ryhmänohjaajien kokemus tiedonsiirtovihkon hyödyllisyydestä ja/tai hyödyttömyydestä. Tuloksena on, että ryhmänohjaajat eivät ole saaneet tiedonsiirtovihkoa eivätkä he tiedä, mikä siirtovihko on. Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajat ovat oletta-
neet tiedonsiirtovihkon menneen ryhmänohjaajille. Näin ollen vihko ei toimi op-
pilaanohjaajien olettamalla tavalla oppilasta tukien. Nykytilanteessa vihko ei
myöskään palvele lukioden ryhmänohjaajia heidän ohjaustyössään. Vastausten
perusteella en voi arvioida, onko siirtovihkossa olevia tietoja siirretty ryhmänoh-
jaajille muulla tavoin.

Tilanteen korjaamiseksi ehdotan, että lukiossa otetaan keskusteluun, miten lu-
kioiden ryhmänohjaajat saavat nivelvaiheen siirtovihkon tai tiedon siirtovihkossa
olevista asioista käyttöönsä opiskelijan ohjaamiseksi ja tukemiseksi lukio-
opintojen aikana.

Laadin oman ammatillisen tietämykseni ja Pohjanlinnan oppilaanohjaajilta saa-
mieni tietojen pohjalta, ehdotuksen perusopetuksesta toiselle asteelle nivel-
vaiheen toimintamalliin. Kirjoitin ehdotukseni, nykyisen mallin mukaisesti, tau-
lukkoon (liite 4). Ehdotukset toimitin lokakuussa 2013 Pohjanlinnan koulun ja
Kankaanpään Yhteislyseon rehtoreille, Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajille ja
kaikille koulukuraattoreille. Kaikkien perusopetuksen nivelvaiheiden päivittämi-
nen on esityslistalla Kankaanpään koulujen oppilashuoltoryhmän kokouksessa
joulukuussa (Kankaanpään oppilashuoltoryhmä 2013). Koulukuraattorien tiimis-
sä koulukuraattorien toisen asteen nivelvaihetyöhön liittyvää osuutta käsitellään
marraskuussa.

4.2.1 Ehdotukseni toimintamalliin

Perusopetuksesta toiselle asteelle vastuullisia toimijoita ovat opiskelija, huoltaja, oppilaanohjaaja, koulukuraattori, toisen asteen oppilaanohjaaja ja kouluterveydenhoitaja. Seuraavat toimintamalliin tekemäni ehdotukset koskevat nivelvaihetta toiselle asteelle, koska tilanne on sama jatkaako oppilas opintojaan lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa.

Toimintamallin ensimmäisessä kohdassa on kuvattu oppilaan velvollisuudet ja siihen tulee vain yksi tarkennus opiskelupaikan vastaanottamisen osalta. Huoltajan kohtaan ei tarvitse tehdä muutoksia. (Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008.) Seuraavana toimintamallissa on Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien vastuut. Kolme ensimmäistä kohtaa ei vaadi muutosta. Kaksi seuraava voisi sen sijaan yhdistää, sillä siirtovihko luovutetaan paikallisten oppilaitosten siirtopalavereissa toisen asteen oppilaitokseen (Hauta-Heikkilä 2013). Tämän lisäksi esitin, että paikallisten oppilaitosten siirtopalaveriin osallistuvat edustajat näkyisivät taulukossa.

Koulukuraattorin osalta toimintamalliin on kirjattu, että hän osallistuu yhdessä toisen asteen oppilaanohjaajan ja/tai sosiaalikasvattajan ja terveydenhoitajan kanssa nivelvaihepalaveriin, jossa käydään läpi oppilaiden saama psykososiaalinen tuki perusopetuksen aikana ja mietitään tuen jatkoa toisella asteella. (Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008.) Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut edellä mainitulla tavalla, koska ei ole luotu yhteistä toimintamallia, jolla oppilaalta ja hänen huoltajaltaan pyydetään lupa tiedonsiirtoon.

Ehdotukseni koulukuraattorien menettelytavaksi on seuraava: koulukuraattori keskustelee 9lk:n oppilaan kanssa tämän saamasta psykososiaalisesta tuesta perusopetuksen aikana ja he miettivät yhdessä kuraattorituen tarvetta toisella asteella. Jos tuen tarve on olemassa, kuraattori muistuttaa oppilasta täyttämään tämän kohdan siirtovihkossa. Jos koulukuraattorit hyväksyvät ehdotukseni, tulee myös Pohjanlinnan koulun tiedonsiirtovihkoa päivittää koulukuraattorikohdan osalta. Siirtovihkoon tarvittava päivitys on luettavissa kohdasta muut ehdotukset.

Toimintamallin seuraava kohta liittyy toisen asteen oppilaanohjaajan ja sosiaalis kasvattajan toimintaan nivelvaiheessa. Koska kyseessä on perusopetuksen toimintamalli, ei siinä voida ohjeistaa toisen asteen oppilaitoksen edustajia. Jo tekemäni ehdotukseni mukaan, heidän vastuunsa osallistumisesta toisen asteen tiedonsiirtopalaveriin tulee esille taulukon opo-kohdassa. Tätä kohtaa voidaan päivittää lisää nivelvaiheen toimintamallia päivitettäessä Kankaanpään koulujen oppilashuoltoryhmän kokouksessa marraskuussa, jos siihen kutsutaan Kankaanpään Yhteislyseon edustajia. Ehdotukseni on, että taulukkoon lisätään oma kohta ryhmänohjaajalle.

Viimeisenä toimijana toimintamallissa on terveydenhoitajan osuus. Pohjanlinnan kouluterveydenhoitajan osalta on kirjattu, että hän siirtää omat oppilaita koskevat tietonsa toiselle asteelle terveydenhuollon ohjeistuksen mukaisesti. (Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008.) Tätä kohtaa ei tarvitse muuttaa.

Ehdotukseeni kuulu myös, että toimintamallin johdanto sivulla olevat lait tarkistetaan vastaamaan tällä hetkellä voimassa olevia lakeja, asetuksia ja mietintöjä. Oppilashuollon strategia ja käsikirja on hyväksytty vuonna 2008. Esimerkiksi lastensuojelulakia ja nuorisolakia on muutettu vuonna 2010. Koko toimintamallin tarkasteluun tulee myös palata valmisteilla olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain tultua voimaan.

4.2.2 Ehdotukseni siirtovihkon kehittämiseksi

Pohjanlinnan koulun siirtovihkon kohdassa 5 (tehostettu tai erityinen tuki) oppilaan on mahdollista kertoa, missä hän on saanut tukea ja samassa kohdassa mainitaan myös kuraattori. Pidän kuraattorin mainintaa siirtovihkossa hyvänä asia, mutta mielestäni maininta on väärässä kohdassa, koska kuraattori on myös yleistä tukea.

Ehdotukseni on, että Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajien päivittäessä siirtovihkoa, nostaisivat he kuraattorin omaksi kohdakseen. Jos oppilas rastittaa siirtovihkosta kohdan ”olen saanut kuraattorin tukea”, vastaanottavan oppilaitoksen

ohjaushenkilöstön edustaja voi tiedustella arviota tuen tarpeesta perusopetuksen kuraattorilta. Tiedusteluun vastaaminen edellyttää, että perusopetuksen kuraattorit ovat sopineet tämän menettelytavan käyttöönotosta ja ovat keskustelleet oppilaan kanssa hänen vielä ollessaan 9. luokalla tuen jatkosta toisella asteella. Ehdotukseni on voimassaolevan lainsäädännön mukainen.

Valmisteilla olevan oppilas- ja opiskeluhuoltolain kohdalla (23§ ja 40§) tilanne muuttuu ja silloin pitää korjata koulukuraattorien menettelytapa ja siirtovihkossa olevat perustelut tiedonsiirrolle. Lain toteutuessa ehdotetulla tavalla saattaa olla, että tiedonsiirtovihkoa nykymuodossaan ei tarvita. Uudessa laissa sanotaan, että salassa pidettävän opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarvittavan tiedonsiirto uudelle opetuksen järjestäjälle ilman suostumusta, koskisi alle 18-vuotiaita oppilaita, jotka siirtyvät lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. (Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2013, 70–72.)

Siirtovihkon käyttö tulisi selvittää myös muiden paikallisten oppilaitosten osalta, koska niihin hakeutuvat oppilaat täyttävät saman siirtovihkon. Ehdotukseni on, että kaikki Kankaanpään oppilashuollon strategian ja käsikirjan toimintamallin toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvät kohdat käydään läpi erikseen Kankaanpään Sataedun ja Kankaanpään Opiston oppilaitosten edustajien kanssa. Keskusteluun tulee nostaa tiedonsiirtovihkon siirtyminen ryhmänohjaajien käyttöön. Tällä edesautetaan opiskelijan selviytymistä nivelvaiheen ja koko toisen asteen opintojen aikana.

4.3 Koulukuraattorityötä koskevat kysymykset

Lukioiden ryhmänohjaajille lähettämäni kyselyn toisessa kysymysryhmässä pyysin heitä arvioimaan oman kokemuksen perusteella koulukuraattorityön tarvetta nivelvaiheessa. Yksi vastaajista oli arvioinut kuraattorityön tarvetta nivelvaiheessa seuraavasti:

Lukioon siirtyminen voi tuoda ongelmia: uusi koulu, kenties uusi paikkakunta, uudet koulukaverit ja lukiotyön vaatimukset – kaikki nämä voivat olla liikaa yhdellä kertaa.

Muissa vastauksissa tuotiin esille se, että asiasta ei ole kokemusta tai omat kokemukset ovat vähäisiä:

Ei ole kokemusta, mutta heti tulee mieleen parikin tilannetta, jossa juttelusta kuraattorin kanssa olisi apua (toistuvat poissaolot yms.).

Omat kokemukset vähäisiä. Mahdollisuus kuraattoripalveluihin kuitenkin hyvä olla.

Ok.

Koulukuraattori on varmasti tarpeen koko lukion ajan – nivelvaiheesta en osaa sanoa.

Seuraavaksi pyysin ryhmänohjaajia arvioimaan oman kokemuksen perusteella koulukuraattorityön tarvetta lukio-opintojen aikana yleensä.

Joillekin oppilaille siitä olisi varmasti hyötyä.

Ajoittain on ollut tilanteita, joissa kuraattoria ehkä olisi tarvittu. Hyvä että mahdollisuus on nyt olemassa.

Osalla oppilaista varmasti tarvetta.

Mielestäni kuraattori on tarpeellinen koko lukioajan. Lukion ekaluokkalaisten voisivat käydä heti kuraattorin haastattelussa, jotta hänen luokseen olisi helpompi mennä myöhemmin.

En tiedä koulukuraattoritapauksia, mutta identiteettikriisejä oppilailla on ollut, tällöin kuraattori on varmasti tarpeen opon apuna.

4.4 Ehdotukseni koulukuraattoripalvelujen kehittämiseksi

Lukioiden ryhmänohjaajille laatimani kyselyn vastaukset eivät tuoneet uutta tietoa ryhmänohjaajien kokemasta koulukuraattorityön tarpeesta toisen asteen nivelvaiheessa tai lukio-opintojen aikana. Ryhmänohjaajille laatimani kyselyn tekohehkellä koulukuraattorityö oli jo käynnistynyt Kankaanpään Yhteislyseossa. Saamani vastaukset saivat minut pohtimaan seuraavia kysymyksiä:

- Miten paljon lukioden opettajat tietävät koulukuraattorityöstä?
- Onko Kankaanpään Yhteislyseossa toimiva kuraattori pitänyt kuraattorityöstä infon opettajille ja oppilaille?
- Ovatko syksyllä 2013 koulukuraattorien kouluille lähettämät kuraattorityön tiedotteet menneet opettajille?

Koulukuraattorityöstä tiedottaminen opettajille ja opiskelijoille antaa perustietoa koulukuraattorityöstä ja jos sitä ei ole vielä tehty, tulee se tehdä. Tiedotteiden antamisen lisäksi kuraattorityötä voidaan esitellä opettajille esimerkiksi opettajankokouksessa ja opiskelijoille voidaan järjestää oma tilaisuus.

Koska oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskeva lakiesitys on vasta valmisteluvaiheessa ja se voi vielä muuttua, ei kaikkia esityksen kohtia voida varmuudella ennakoida. Koulukuraattoripalvelujen kohdalla tulee kuitenkin selvittää koulujen näkemykset koko kouluyhteisöön kohdistuvan ennaltaehkäisevän koulukuraattorityön riittävydestä. Yksilökohtaisen koulukuraattorityön saatavuutta ajatellen ehdotukseni on, että Kankaanpäässä jatketaan vuonna 2011 aloitettua koulukuraattorien työmäärän tarkastelua ja koulukuraattoripalvelujen riittävyyden arviointia. Koulukuraattorien oman käyttäjätilastoinnin lisäksi voidaan tietoa hankkia muista saatavilla olevista lähteistä.

Yksi saatavilla oleva lähde on kouluterveyskysely, joka on tehty maaliskuuhuhtikuussa 2013 peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille (Kouluterveyskysely 2013). Kouluterveyskyselyn Satakunnan alueen tulokset tulevat olemaan saatavilla internetissä loppuvuoden aikana. Koulukuraattoripalvelua ostavilta kunnilta voidaan pyytää kouluterveyskyselyn kuntakohtaisia tuloksia, jossa on kaksi koulukuraattorityöhön liittyvää kysymystä:

22. Jos haluaisit mennä koulusi kuraattorin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä? ja

23. Kuinka monta kertaa olet tämän lukuvuoden aikana käynyt koulusi kuraattorin vastaanotolla? (Kouluterveyskysely 2013.)

Näistä vastauksista saadaan suoraan ajankohtainen tieto oppilaiden kokemuksesta koulukuraattorille pääsyn osalta ja suuntaa antava lukumäärä siitä, kuinka

monta kertaa oppilas/opiskelija on käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana. Kouluterveyskyselyn kuntakohtaisten tulosten lunastamisesta on sovittu kuntien valtuustojen hyväksyessä Pohjois-Satakunnan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän (Posa) laatiman lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Posan alueen kunnille 2011–2012, 31).

Kuntakohtaiset tiedot voidaan yhdistää koulukuraattorien käyttäjätilastointiin ja tältä pohjalta miettiä, onko yksilökohtainen koulukuraattorityö oppilaiden näkökulmasta riittävää. Lisäksi koulujen tuottama tieto koko kouluyhteisöön kohdistuvasta ennaltaehkäisevän koulukuraattorityön tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta antaa näkökulmaa siihen, kuinka riittävä nykyinen kolmen koulukuraattorin malli on.

5 POHDINTA

Tässä kehittämistehtävässä tarkasteluni kohteena on ollut oma työni koulukuraattorina ja yhtenä oppilashuollon toimijana. Olen kerännyt tietoa ja kokemuksia eri lähteistä ja saanut hyödyntää omaa ammatillista osaamistani toisen asteen nivelvaiheen, tiedonsiirron ja koulukuraattoripalvelun kehittämisessä. Koen, että olen saanut syvennettyä opettaja-asiantuntijuuttani ohjaustyön olemuksen ja oppilashuollollisten näkökulmien osalta.

Kehittämistehtäväni on ollut laaja, ja näin jälkeinpäin ajatellen nivelvaiheen tiedonsiirrosta ja koulukuraattorityön kehittämisestä valmisteilla olevaa oppilasta ja opiskelijahuoltolakea ennakoiden olisi saanut kaksi itsenäistä kehittämishanketta. Siihen, miksi kaikki ryhmänohjaajat eivät vastanneet kyselyyn voi olla useita syitä. Se saattaa johtua esimerkiksi siitä, että ryhmänohjaajilla on vähän kokemusta tiedonsiirrosta ja koulukuraattorityöstä. Saattaa myös olla, että kysymyksiin oli vaikea vastata, koska kysymykset olivat avoimia.

Mitä olen oppinut tätä kehittämistyötä tehdessäni? Olen oppinut ohjaustyön merkityksestä, joka on noussut myös opettajaopintojeni aikana mielenkiintoni kohteeksi. Kokemukseni ohjaustyöstä opettajana liittyy aikuiskoulutukseen ja tutkintotilaisuuksien arviointeihin. Koulukuraattorina ja työnohjaajajana toimin ohjaustyön ytimessä. Tältä pohjalta olen opettajaopintojen aikana kiinnittänyt erityisesti huomiota ryhmänohjaajan opiskelijalle antaman tuen merkityksellisuuteen.

Ohjaustyöhön ei ole olemassa yhtä oikeaa teoriaa tai näkökulmaa. Nuorisotyön toimija ajattelee ohjaustyöstä eri tavalla kuin vaikkapa lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Myös koulussa ja oppilaitoksessa oppilashuollon palvelujen tarjoajien, opettajien, ryhmänohjaajien ja johdon näkökulmat ohjaustyöstä ovat erilaisia. Ohjaustyön näkökulmaan vaikuttaa aina myös oman oppilaitoksen toimintakulttuuri, kieli ja tavat hoitaa asioita. (Hakala, Haapala, Järvinen ja Strand 2007, 3.)

Ajatukseni on, että kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa pitäisi pohtia ja tarkastella ryhmänohjaajan tekemän ohjaustyön mahdollisuuksia ja turvata sille riittä-

vät resurssit. Opettajanopintojen aikana haastattelin erästä opiskelijaa ryhmänohjaajan työn merkityksestä ja hän kiteytti sen näin:

Ryhmänohjaajan tehtävä on erittäin tärkeä, jotta opiskelusta saisi kaiken irti. Ryhmänohjaajan tulisi antaa opiskelijoille työkaluja tehdä ryhmästä turvallinen ja mukava paikka olla sekä tukea jokaisen opiskelua ja ammattiin kasvua. Hyvän ryhmänohjaajan kanssa on mukava tehdä töitä ja tarvittaessa hän puskee eteenpäin ja kannustaa tekemään töitä. Ohjaajan ei kuitenkaan tulisi päästää oppilaitaan liian helpolla, vaan antaa tarvittavat työkalut ja välineet edistymiseen. (Yli-Perttula, J. 2013.)

Ohjaustyössä tarvitaan tiedonsiirtoa, joka ei ole useiden eri toimijoiden näkökulmasta tarkasteltuna yksiselitteistä. Siirrettävä tieto on tarkoitettu opiskelijan opetuksen järjestämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla ja siten se on opiskelijan oikeus. Tiedonsiirron tapojen pitäisi olla samanlaista riippumatta koulutuksen järjestäjästä. Tiedonsiirto liittyy lakeihin ja ohjeisiin ja sitä toteuttavat useat eri toimijat, joista tärkein on nuori itse ja hänen huoltajansa.

Toisena tämän kehittämishankkeen oppimisen pidän havaintoani siitä, että omaan työhön liittyvien ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen ei riitä aikaa. Yksilö- ja perhekohtaiselta työltä minulla ei jää aikaa myöskään yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän oppilashuollollisen työn tekemiseen ja kehittämiseen.

Kiinnostuksestani oppilashuollollisiin näkökulmiin haluan tuoda esille yleisellä tasolla ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön yhteiskunnassamme liittyvän paradoksaalisen näkökulman. Valmisteilla olevassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa siirretään opiskeluhuollon painopistettä ehkäisevään ja yhteisölliseen työhön, jolloin pääpaino on oppilaitosten toimintakulttuurin, -mallien ja -menetelmien kehittämisessä. Lakia on tehty vuosien työn ja tarpeiden arvioinnin pohjalta ja se tulee selvästi lisäämään kuntien tehtäviä ja kustannuksia. Nyt esille on tullut, että tällä hallituskaudella luoduista lakiesityksistä ja aikaisemmin kunnille annetuista palvelujen järjestämisvelvoitteista pitäisi etsiä säästöjä. (Suominen 2013.)

On mielenkiintoista, että silloin, kun esimerkiksi kouluyhteisöä koskettaa Kauha-joen tai Oulun tapaiset yksilön ja yhteisön turvallisuutta uhkaavat tilanteet, nousee ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen työn merkitys mediassa, kouluyhteisöis-

sä, lainsäädännössä ja koulutuspoliittisissa ratkaisuissa esille. Kun aikaa kuluu, palataan tilanteeseen, jossa säästöjä pyritään tekemään niistä palveluista, joihin niitä pitäisi ennaltaehkäisemisen ja varhaisen puuttumisen näkökulmista lisätä.

Valmisteilla olevan lain osalta jää nähtäväksi, millaiseksi se lopulta muodostuu ja mitkä sen vaikutukset ovat esimerkiksi koulukuraattorityölle. Nykyisen lastensuojelulain näkökulma on, että muun muassa oppilas- ja opiskelijahuolto ja sen palveluiden kautta toteutettava työ ovat keskeinen osa lasten ja nuorten ongelmia ennaltaehkäisevää työtä. Siihen sisältyy lasten ja nuorten fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Uskoakseni se tulee olemaan edelleen keskeinen näkökulma myös uudessa opiskeluhuoltolaissa. Viimeistään lain voimaantulon jälkeen ennaltaehkäisevän työn toteutustapaa tullaan varmasti pohtimaan alueellisesti ja valtakunnallisesti. Myös nuorisolaki korostaa voimakkaasti nuorten sosiaalista vahvistamista ja kasvatuksellista ohjausta syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tämän opettajanopintojen kehittämishankkeen käsittely jatkuu Kankaanpäässä kuluvan lukuvuoden aikana. Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajat päivittävät tiedonsiirtovihkoa, koulukuraattorien tiimi käsittelee ehdotuksiani esimiehensä kanssa ja Kankaanpään oppilashuoltoryhmän kokouksessa niitä tullaan tarkastelemaan toimintamallia perusopetuksesta toiselle asteelle päivitettäessä. Toivon, että työni edesauttaa toisin toimimisen kulttuurin heräämistä; ajattelutavan ja toiminnan siirtymistä aidosti korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön.

LÄHTEET

Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2012. Oppilashuolto. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. Luettu 17.9.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/#.Uk-kmRAmFXk>

Hakala, L., Haapala, A., Järvinen, P. ja Strand, T. 2007. RO-OPE. Ideoita ja välineitä ammattiopiston ryhmänohjaukseen. Kuntoutussäätiö. Luettu 25.10.2013. http://www.edu.fi/download/117418_RO_OPE.pdf

Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. 2013. HE 67/2013 vp. Eduskunta. Hakupalvelut. Asia- ja asiakirjahaku.

Hauta-Heikkilä, S. oppilaanohjaaja 2013. Tarkennus siirtovihkoihin. Sähköpostiviesti. sinikka.hauta-heikkila@kankaanpaa.fi Luettu 9.10.2013

Kankaanpään kaupunki. Perusturvalautakunta. 25.9.2013. Pöytäkirja. Kahden koulupsykologin viran perustaminen 1.11.2013 lähtien. Luettu 11.10.2013. <https://intranet.kankaanpaa.fi/djulkaisu/kokous/20133089-13.HTM>

Kankaanpään oppilashuoltoryhmä 2013. Muistio 9.10.2013

Kankaanpään kaupungin perusopetuksen uudistettu opetussuunnitelmaosio 2011. Kankaanpään kaupunki.

Kankaanpään oppilashuollon strategia ja käsikirja 2008. Kankaanpään kaupunki.

Kankaanpään yhteislyseon ja Honkajoen lukion opetussuunnitelma 2012. Kankaanpään kaupunki. Luettu 5.10.2013. <https://intranet.kankaanpaa.fi/djulkaisu/kokous/20122126-3-1.PDF>

Koulukuraattorin tehtäväkuvaus, 5.8.2008. Kankaanpään kaupunki.

Kouluterveyskysely 2013. THL

Kujala, A., Saukkoriipu, M., Vesterinen, K. ja Sinko, P. 2011. Sosiaaliportti. Kysymysarkisto. Koulukuraattorien työmäärä. Luettu 11.9.2013. www.sosiaaliportti.fi

Laine, J-T. Rehtori. Opettajien lukumäärä. Sähköpostiviesti. jukka-tapio.laine@kankaanpaa.fi. Luettu 5.10.2013.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Posan alueen kunnille 2011 – 2012. Pohjois-Satakunnan peruspalvelu - liikelaitoskuntayhtymä 30.8.2011. Luettu 27.9.2013. <https://intranet.kankaanpaa.fi/djulkaisu/kokous/20111991-10-22580.PDF>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. THL, Kasvun kumppanit 2013. Luettu 15.10.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi

Lastensuojelulaki. L 13.4.2007/417. Finlex.

Laurila, M. Kankaanpään kaupungin sivistystoimisto. Oppilasmäärät 20.9.2013. Sähköpostiviesti. merja.laurila@kankaanpaa.fi Luettu 24.9.2013

Laurinkari, J. 2004. (toim.) Peruskoulun lisäopetus ja jatko-ohjaustyö. Täytty-mättömiä toiveita vai avautuvia mahdollisuuksia? Ruskeasuon koulun Lisäsilta-projekti. Tutkimusraportti. Edita Prima Oy, Helsinki.

Laurinkari, J. & Niemelä, P. 1999. Elämänhallinta ja syrjäytyminen Suomussal-mella. Tutkimus ennaltaehkäisevän sosiaalipolitiikan toimintaohjelman toteutta-miseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1999: 28. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Lukiolaki. 21.8.1998/629. Finlex.

Mäkelä, M. ja Salonen, M. 2011. (toim.) Hyvällä mallilla, Tukitoimien työkalu-pakki opettajille ja ohjaajille II. Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi.

Mäkelä, S. oppilaanohjaaja. 2013a. Pohjanlinnan koulun yhteishakutilasto. Sähköpostiviesti. sari.makela@kankaanpaa.fi. Luettu 8.8.2013

Mäkelä, S. oppilaanohjaaja 2013b. Opiskelu ja uravihko 2013. Sähköpostiviesti. sari.makela@kankaanpaa.fi. Luettu 30.4.2013

Nurmi, P. 2009. Opettaja kouluhyvinvoinnin edistäjänä. Toisen asteen opettajat dialogisuutensa ja autenttisuutensa sääntelijöinä. Sosiaalipolitiikan ja sosiaali-psykologian laitos. Kuopion yliopisto.

Oppilas- ja opiskelijahuollonopas 2012. OPH. Luettu 15.10.2013.
http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas

OPM 2013. Koulutuspolitiikkaan liittyvät kehittämisohjelmat ja – hankkeet. Kou-lutustakuu osana yhteiskuntatakuuta. Luettu 17.10.2013.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/?lang=fi>

Pelkonen, M. 2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Luento. Kouluterveyspäivät 17.9.2013. Dipoli. Espoo.

Perusopetuksen ja toisen asteen kehittämistyöryhmän muistio 2005. Opetusmi-nisteriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. OPM.

Perusopetuslaki. L 21.8.1998/628. Finlex.

Puustinen-Korhonen, A., Lahtinen, M. ja Paahtama, S. 2013. Oppilas- ja opiske-luhuoltoa koskevan lakiesityksen vaikutusten selvittäminen. Kuntaliitto. Helsinki.

Suominen, H. 2013. Kokoomus etsii säästöjä uusista laeista. Helsingin Sanomi-en verkkolehti. 9.10.2013.

Yli-Perttula, J. opiskelija 2013. Haastattelu ryhmänohjaajan työn merkityksestä 5.4.2013.

LIITTEET

Liite 1. Pohjanlinnan koulun tiedonsiirtovihko

Tiedonsiirtolomake LUOTTAMUKSELLINEN

PERUSASTEELTA TOISELLE ASTEELLE

Tiedonsiirron tarkoituksena on tukea uutta opiskelijaa toisen asteen koulutuksen opinnoissa. Tiedot eivät vaikuta opiskelupaikan saantiin eivätkä arviointiin. Tässä tiedon siirtolomakkeessa annettuja tietoja käytetään ainoastaan suunniteltaessa opiskelijan opintoja, ohjausta ja mahdollisia tukitoimia. Lomake on tarkoitettu ainoastaan sen oppilaitoksen opiskelijahuoltohenkilöstön ja ryhmänohjaajien käyttöön, johon opiskelija on ilmoittautunut.

1 Opiskelija	Sukunimi	Etunimet	
	Syntymäaika	Puhelinnumero (opiskelijan)	
	Opiskelijan osoite		
2 Huoltajat	Huoltajan nimi	Puhelinnumero (koti)	Puhelinnumero (työ)
	Huoltajan sähköpostiosoite		
	Huoltajan nimi	Puhelinnumero (koti)	Puhelinnumero (työ)
	Huoltajan sähköpostiosoite		
3 Aikaisempi koulutus	Peruskoulu, josta opiskelija tulee:		Luokka ja luokanvalvoja / opo:
4 Opiskelijan opiskeluun vaikuttavat asiat	Voit halutessasi kertoa enemmän itsestäsi ja toiveistasi 2. asteen opintoja varten.		Asiat, joissa olen hyvä (esim. harrastukset, toiminta oppilaskunnassa, tukioppilaana...):
	Asiat, joissa haluan kehittyä tai jotka ovat olleet minulle haastavia yläkoulun aikana (esim. keskittyminen, sos.suhteet, kielet, matematiikka...)		
	Kuinka paljon olit poissa koulusta viime lukuvuoden aikana? Alle 50h _____ 50 – 100h _____ yli 100h _____ Mitkä olivat poissaolojesi pääasialliset syyt ?		

	Onko sinulla terveydellisiä tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa opiskeluusi ? (esim. allergia, ihottuma, epilepsia, diabetes, migreeni, selkäkivut, heikko värinäkö)					
	Toiveeni ja odotukseni 2. asteen opintoihin. Miksi valitsin juuri tämän koulutuksen? Tavoitteenani toisen asteen tutkinnon jälkeen on mennä Töihin _____ Armeijaan _____ Oppisopimuskoulutukseen _____ Ammatilliseen oppilaitokseen _____ Ammattikorkeakouluun _____ Yliopistoon _____ Johonkin muualle, minne ? _____ Onko sinulla tai huoltajallasi halua tai tarvetta keskustella opiskeluun tai henkilökohtaiseen elämään liittyvistä asioista 2. asteen: ☐ opinto-ohjaajan ☐ terveydenhoitajan ☐ kuraattorin tai ☐ erityisopettajan kanssa					
5 Tehostettu tai erityinen tuki	MIKÄLI OPPILAS ON YLÄKOULUN AIKANA TARVINNUT TEHOSTETTUA TUKEA OPINNOISSAAN TÄMÄ LOMAKE TÄYTETÄÄN YHDESSÄ ERITYISOPETTAJAN TAI OPON KANSSA.*		Olen tarvinnut tehostettua tai erityistä tukea ☐ Minulla on lukitodistus ☐ Olen saanut hakenut kuntoutusrahaa ☐			
	Olen osallistunut erityisopetukseen yläkoulun aikana (HOJKS) tms. Missä oppiaineissa ja millaisessa ryhmässä olet opiskellut? Saadut tukitoimet.				kyllä ☐	ei ☐
	Minulle on laadittu oppimissuunnitelma seuraavissa oppiaineissa/asioissa: Minulle on tehty yläkoulun aikana pedagoginen arvio ☐					
	Olen maahanmuuttajataustainen ☐ ja minulle on laadittu opiskeluuni liittyvä suunnitelma ☐ (lähetä liitteenä)				Saan S2-opetusta kyllä ☐ ei ☐	
	Olen saanut yläkoulun	Aine/asia _____	Säännöllisesti ☐	Satunnaisesti ☐	Arvio tuen tarpeesta 2. asteella kyllä ☐ ei ☐	

	opintojeni aikana tukea		☐	☐	☐	☐
			☐	☐	☐	☐
		Kuraattori	☐	☐	☐	☐
6 Alle- kirjoitukset	Oppilaanohjaaja saa toimittaa lomakkeen siihen oppilaitokseen, josta opiskelija ottaa paikan vastaan. Siirtolomake kulkee opiskelijan mukana koko opiskelijan 2. asteen opintojen ajan. Jos opiskelija valitaan johonkin toiseen oppilaitokseen, tiedot siirretään ko. oppilaitoksen opiskelijahuoltohenkilöstölle. KYLLÄ ☐ EI ☐					
	Opiskelijan allekirjoitus _____ __.__.20__					
	Huoltajan allekirjoitus _____ __.__.20__					
	LIITTEET: LÄHETTÄJÄ: ☐ Maahanmuuttajataustaisen oppilaan oppimisohjelma ____ tai oppimissuunnitelma ____ ☐ Siirto- HOJKS ____ tai pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma ____ ☐ Muuta, mitä?					

Tässä tiedonsiirtolomakkeessa ei tuoda esiin myöhästymisiä tai koulunkäyntiin liittyviä muita ongelmia. Niihin voidaan kuitenkin tarvittaessa paneutua saattaenvaihdon erillisessä palaverissa syksyllä.

Muita toiveita tai huomioitavaa:

Arvoisat huoltajat ja 9. luokkien oppilaat

Peruskoulu alkaa pian olla taakse jäänyttä elämää ja on aika siirtää ajatukset tulevaan. Me oppilaanohjaajat pidämme erittäin tärkeänä sitä, että oppilaiden jatko-opintojen aloittaminen sujuisi mutkattomasti, ja haluamme, että jokainen opiskelija saa myös jatkossa kaiken tarvitsemansa tuen opinnoissaan ja elämässään.

Pyytäisimmekin teitä tutustumaan liitteenä olevaan huollettavasi oppilaanohjauksen tunnilla täyttämään 2. asteen tiedonsiirtolomakkeeseen, ja kirjaamaan siihen lisäksi kaikki tarvittavat tiedot ja toiveet, joita teillä on mielessänne. Lisäksi lomake täytetään kohdan 5 osalta yhdessä oppilaanohjaajan/erityisopettajan kanssa siinä tapauksessa, jos oppilalle on laadittu HOJKS, oppimissuunnitelma tai jos oppilas on muutoin saanut erityistä tai tehostettua tukea ja motivointia opiskelussaan. Oppilaanohjaajat kartoittavat nämä oppilaat jo valmiiksi koulussa.

Tiedonsiirron idea on kuvattu lomakkeen yläreunassa ja nuoren opinpolun kannalta olisikin tärkeää, että perheissä tähän suhtauduttaisiin myönteisesti. Tietojen luovuttaminen edellyttää lähtökohtaisesti nuoren nimenomaista suostumusta:

Oppilaanohjaaja kerää lomakkeet kevään aikana viim. _____.20_____ ja palauttaa ne vasta yhteishaun tulosten tultua kesäkuussa siihen oppilaitokseen, johon opiskelija ilmoittautuu opiskelijaksi. Myös mahdolliset liitteet (siirto-HOJKS, MMT-oppilaan oppimissuunnitelmat etc.) toimitetaan vastaanottavalle koululle samalla. Mikäli opiskelija ei saavu opiskelupaikkaansa tai keskeyttää opinnot, oppilaan tiedot ilmoitetaan Kankaanpään etsivän nuorisotyöntekijöille. Näin pyrimme kaikki yhdessä tuumin tukemaan niitä nuoria, jotka syystä tai toisesta putoavat heti alkuvaiheessa opiskelumaailman ulkopuolelle.

Salassapitosäännösten estämättä nuoren yhteystiedot **tulee luovuttaa** etsivälle nuorisotyölle, jos kyseessä:

1. peruskoulun päättävä nuori, joka ei ole saanut tai vastaanottanut opiskelupaikkaa tai aloittanut opintoja
2. nuori, joka alle 25-vuotiaana keskeyttää ammatillisen tai lukiokoulutuksen (Nuorisolaki 2010, luku 3, 7 c §)

Sinikka Hauta-Heikkilä
Oppilaanohjaaja
p. 044 577 2324
sinikka.hauta-heikkila@kankaanpaa.fi

Sari Mäkelä
Oppilaanohjaaja
p. 044 577 2323
sari.makela@kankaanpaa.fi

Liite 2. Sähköpostiviesti ryhmänohjaajille

Hyvä ryhmänohjaaja!

Opiskelen Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajankoulutuksessa. Opiskeluuni kuuluu kehittämistehtävän laadinta. Kehittämistehtäväni aiheena on toisen asteen nivelvaihteyden tarkastelu. Tavoitteenani on selvittää siirtovihkon käyttöä Pohjanlinnan koulusta tulevien oppilaiden kohdalla ja karottaa koulukuraattorityön tarvetta nivelvaiheessa ja yleensä lukio-opintojen aikana. Näihin kysymyksiin kerään tietoa teiltä ryhmänohjaajilta. Vastauksianne hyödynnetään Pohjanlinnan koulun tiedonsiirtoa kehitettäessä ja Kankaanpään kaupungin oppilashuollon käsikirjan nivelvaihteyden osuutta päivitettäessä.

Olen sopinut kyselyn toteuttamisesta rehtori Laineen kanssa. Pyydän sinua ystävällisesti vastaamaan liitteenä olevaan kyselyyn. Vastaukset käsittelen luottamuksellisesti.

Tulosta tämän viestin liite, täytä ja palauta se minulle sisäisellä postilla (koulukuraattori Kati Hietikko, Kuninkaanlähteenkatu 14). Honkajoelle olen jättänyt Yhteiskoulun kansliaan osoitteellani varustetut kyselyn palautuskirjekuoret (postimaksu maksettu).

Vastaathan kyselyyn 13.9.2013 mennessä.

Yhteistyöterveisin Koulukuraattori Kati Hietikko

Liite 3. Kysely ryhmänohjaajille

TAUSTA

Pohjanlinnan koulun oppilaat ovat täyttäneet 9. luokan lopussa yhdessä huoltajansa kanssa Opiskelu- ja urasuunnitelman (ns. siirtovihko). Siirtovihkossa on kysytty perusopetuksen ajalta oppilaan koulunkäynnin sujumista, tehostetun tai erityisen tuen tarvetta ja kartoitettu oppilaan koulunkäyntiin vaikuttaneita tekijöitä. Jos oppilas ja huoltaja ovat antaneet tiedonsiirtoluvan, Pohjanlinnan koulun oppilaanohjaajat ovat toimittaneet siirtovihkon oppilaan toisen asteen opiskelupaikkaan ko. oppilaitoksen opiskelijahuoltohenkilöstön ja ryhmänohjaajan käyttöön. Tiedonsiirron tarkoituksena on tukea uutta opiskelijaa toisen asteen koulutuksen opinnoissa.

KYSYMYKSET

Miten hyödyttömänä tai hyödyllisenä koet ryhmänohjaajana siirtovihkossa olevat tiedot. Ympyröi sopivin vaihtoehto.

	4	5	6	7	8	9	10
hyödytön							hyödyllinen

Perustele vastauksesi lyhyesti:

Arvioi oman kokemuksesi pohjalta koulukuraattorityön tarvetta nivelvaiheessa:

Arvioi oman kokemuksesi pohjalta koulukuraattorityön tarvetta lukio-opintojen aikana yleensä:

Halutessasi voit kirjoittaa kääntöpuolelle muita ajatuksiasi perusopetuksen ja lukiokoulutuksen nivelvaiheesta.

Palautuspäivä viim. 13.9.2013

Liite 4. Ehdotukseni perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen

Kuka tekee / vastuuhenkilö	Mitä tekee / toimenpiteet	Milloin / aikataulu	Huomiot
Oppilas / opiskelija	<p>Hakee toisen asteen opiskelupaikkaa yhteishaussa.</p> <p>Ottaa opiskelupaikan vastaan ohjeiden mukaisesti / ilmoittaa, ettei ota opiskelupaikkaa vastaan.</p> <p>Täyttää peruskoulusta toiselle asteelle siirtovihkon.</p>	<p>9. luokan helmi–maaliskuussa.</p> <p>Kesäkuussa</p> <p>Huhti-toukokuussa</p>	Väärässä kohdassa. Tämä tulee viimeiseksi
Huoltaja	<p>Allekirjoittaa toisen asteen hakusuunnitelman.</p> <p>Täyttää yhdessä oppilaan kanssa siirtovihkon toiselle asteelle.</p>	<p>Helmikuussa</p> <p>Huhti–toukokuussa.</p>	
Opo	<p>Ohjaa oppilasta toisen asteen haussa oppilaan oman ohjauksen ja tuen tarpeen mukaisesti.</p> <p>Hoitaa huoltajien kuulemisen oppilaan suorittaessa yhteishakua. Hoitaa jälkiohjauksen yhteishaun tulosten selvittyä.</p> <p>Osallistuu paikallisten toisen asteen oppilaitosten edustajien (*) kanssa siirtopalaveriin ja luovuttaa toisen asteen siirtovihkot.</p> <p>Muut oppilaitokset: Pohjanlinnan opot ovat yhteydessä ko. oppilaitoksen opoon puhelimitse ja myös siirtovihko käydään läpi puhelimitse</p>	<p>Perusopetuksen päättöluokan ajan, tarvittaessa aikaisemmin.</p> <p>Kesäkuussa.</p> <p>Elokuussa.</p>	<p>*Edustajat: <u>Sataedu</u>: Pohjanlinnan opot, Sataedun opo ja sosiaalisvaltaja <u>Kpään Yhteislyseo</u>: Pohjanlinnan opot, Yhteislyseon opo</p>

Koulukuraattori	Koulukuraattori keskustelee 9lk:n oppilaan kanssa tämän saamasta psykososiaalisesta tuesta perusopetuksen aikana ja he miettivät yhdessä kuraattorituen tarvetta toisella asteella. Jos tuen tarve on olemassa, kuraattori muistuttaa oppilasta täyttämään tämän kohdan siirtovihkossa.	Aikataulu tälle keskustelulle olisi ennen kuin opot täyttävät tunneillaan siirtovihkon.	
Kouluterveydenhoitaja	Yläkoulun th ja toisen asteen th siirtävät oppilaan terveystiedot toiselle asteelle terveydenhuollon ohjeistuksen mukaisesti.		